

bart spøker i hr. Lønnings dagdrømmer. Jeg har lyst til samtidig å si til et av de momenter som er tatt inn i denne debatt, at jeg av og til når det gjelder dem som snakker høyest om kirke og kristendom i politiske diskusjoner, blir noe forundret over hvor stålhardt, hvor kaldt det snakkes om det, med hvilket fravær av fromhet ofte disse spørsmål bringes inn i den politiske debatt.

Som understreket av hr. Hønsvald har Arbeiderpartiet ikke noen form for avtale med noe annet parti her i Stortinget — heller ikke med SF. Vi har ingen krav å stille på SF, og de har ikke noe på oss.

Det har vært gitt mange gode råd om politisk opptreden i disse dagene som med fordel kunne vært etterlevd også for noen uker siden. Og jeg vil der gjerne understreke overfor hr. Røiseland at den særlige politiske strid vi har hatt i en del uker, startet ikke på Youngstorget. Youngstorget har mange tradisjoner, men det har ikke æren av å ha startet denne strid. Denne strid startet i dette hus lenge før det ble holdt noe møte på Youngstorget.

Sett på bakgrunn av denne sommerens begivenheter er det bemerkelsesverdig å se den moralske forargelse enkelte i dag utøser over Arbeiderpartiet basert på forventninger om SF's stemmegivning. Hvor var denne moralske forargelse for en måned siden? Det er ikke noe tillitsforhold mellom Arbeiderpartiet og SF. Den parlamentariske situasjon er imidlertid at SF foretrekker Arbeiderpartiets innenrikspolitikk framfor de fire borgerlige partienes innenrikspolitikk. Dermed er det ikke noe parlamentarisk grunnlag for «augustregjeringen». Det er det som er klarlagt under disse dagers debatt. Dette var ikke klarlagt da hr. Gerhardsen holdt sitt første foredrag i denne debatt, og derfor ble det der heller ikke lagt fram noe forslag, slik som anmerket av hr. Røiseland.

Jeg vil gjerne understreke at de parlamentariske arbeidsforhold under alle omstendigheter blir vanskeligere i tiden framover. Men det er en sak som det neppe er grunnlag for noen videre fruktbar drøfting av i disse hektiske dagene.

Det er klart at Arbeiderpartiet vil arbeide for å gjennomføre sitt program. Det er vår plikt. En kan da ikke mene at Arbeiderpartiet skulle gi avkall på å danne regjering, når det er klarlagt at det er en slik regjering det er parlamentarisk grunnlag for. Hva er det for slags parlamentariske spilleregler, som det har vært lagt så stor vekt på å holde høyt og i ære?

Jeg vil ikke gå inn på de betraktninger som har vært gjort om mot til å vente, mot til å

styrte Regjeringen, hva en våger osv. Det minner meg alltid litt om diskusjoner i skoleporten, der en skulle prøve hverandres mot og vågemot. Jeg går ut fra at partier og politikere stort sett har det mot og den frykt som deres virke krever.

Men den skjerpede politiske strid de borgerlige partier har reist i sommer, har gjort det nødvendig også for Arbeiderpartiet å markere sterkere hva det står for i dagens og morgendagens politikk. Det er derfor vi har reist det program som ligger i erklæringen, og som andre har redegjort for. Det er i fullt samsvar med vårt program og våre alminnelige retningslinjer. Det parlamentariske grunnlag for å arbeide med det, vil være de erklæringer som er avgitt av de forskjellige partier, og også det forslag som er lagt fram fra Sosialistisk Folkeparti om at de foretrekker denne arbeidslinje framfor den som er lagt fram av regjeringen Lyng.

Men vi har den vanskelige situasjon at vi har ingen avtale med noe parti når det gjelder det framtidige arbeid. Vi vet da også at det eneste sikre grunnlag for et partis arbeid er den støtte og hjelp det kan få av kvinner og menn i bygd og by, — ved valgene og mellom valgene. Det er der vi har søkt, og det er der vi fortsatt vil søke vår støtte, særlig i vanskelige tider.

Statsminister John Lyng: Tiden er vel kommet også for meg til å trekke enkelte alminnelige konklusjoner. Jeg tillot meg ved begynnelsen av denne debatt å si at Regjeringens medlemmer ser avgjørelsen imøte med den aller største sinnsro. Man lærer jo etterhånden sine motstanderes — unnskyld, sine motparters — psykologi å kjenne, og det var ingen av oss som ventet at vi skulle bli innrømmet noen arbeidsro.

Det må jo da innrømmes at Regjeringens kortvarige virke vil bli stående som en episode i norsk parlamentarisme — dog ikke som en betydningsløs episode, men som en helhet med en klar og sammenhengende linje fra begynnelse til slutt. Det begynte med en sterk meningsbrytning her i Stortinget for å forsvare visse sentrale parlamentariske prinsipper. Stortingets flertall så seg nødt til å ta avstand fra den praksis som var fulgt av den tidligere regjering ved tolkningen av disse prinsipper. Stortingets flertall så seg nødt til å ta så kraftig avstand som gjennom et mistillitsforslag. Jeg tror at medlemmene av det flertall — kanskje mange — følte det på samme måte som jeg, at hvis vi ikke denne gang tok avstand, hadde vi ikke noe i denne sal mer å gjøre.

Det fortsatte med en regjeringsdannelse basert på et samarbeid mellom fire selvstendige, frie partier som aldri i norsk historie har prøvet noe slikt samarbeid før. Det viste seg at da disse partier var stilt overfor løsningen av en stor oppgave, hadde de ikke bare viljen til dette samarbeid, men de hadde også evnen til det. Det lyktes oss å finne fram til et felles grunnlag for en aktiv fremskrittspolitikk som ikke var snørt inn i et sosialistisk tankemønster. Jeg tror svært mange her i landet vil ha festet seg ved dette levende alternativ i norsk politikk at man på basis av et fritt samarbeid mellom frie, uavhengige grupper i situasjoner hvor det er naturlig, og i former som disse grupper finner naturlig, kan ta opp til løsning de svære problemer, og søke å utnytte de velldige muligheter som vårt folk står overfor.

Denne episoden kommer til å slutte på den mest karakteristiske måte av det hele, men karakteristisk for våre motparter. Denne regjering skal felles for den får anledning til å legge fram en eneste konkret sak til avgjørelse for det 108. Storting. Den skal felles ukevis for Stortinget etter sin vanlige arbeidsrytme vil få anledning til å prøve et eneste av dens forslag.

Dette står da i skjærende motsetning til hva Arbeiderpartiet ventet da det satt med sine 74 representanter. Hr. Gerhardsen bad om støtte fra sak til sak. Han fikk denne støtte av de fire nåværende regjeringspartier fra sak til sak. Og så har man ikke engang villet gi Regjeringen muligheten til å legge fram én sak. Hva er det som gjør at det haster så med å ta disse 14 statsråder ut fra deres departementer? Hvorfor er man så redd for å la dem fortsette arbeidet der? Hvorfor er man så engstelig for å la dem legge fram sine synsmåter og vurderinger av konkrete saker? Hvorfor er man så redd for å vente på deres konkrete forslag?

Den politiske motivering kan være så mangslungen. Men det problemet jeg her har formulert, tror jeg kanskje vil interessere mange i tiden framover. Og la meg i den sammenheng få understreke enda en gang til at den regjering som er bygd på disse fire samarbeidende partier, er den regjering som har bak seg det største antall velgere noen regjering har hatt i Norges historie. Det har vært sagt av talere her: Vel, det var ved valget sist. Det kan ha forandret seg meget siden den gangen. — Men det er nå engang slik at alle realistiske politikere i denne sal vet at vi har visse klare indikasjoner når det gjelder et slikt spørsmål. Og realistene i denne sal vet at bygger man på de indikasjonene, er det realistisk å regne med at de fire nåværende regjeringspartier har bak seg et ikke ube-

tydelig større antall velgere enn det tidligere regjeringsparti, Det norske Arbeiderparti.

Jeg vil gjerne si at denne regjeringen ikke er en supplikant som står med hatten i hånden og ber om en fair sjanse, som det har vært sagt. Jeg synes for øvrig det er et fryktelig uttrykk å bruke i denne sammenheng. Men det er en regjering som representerer henimot halvparten av det norske folk. Det er ikke en tilfeldig foreteelse, som man kan tro at man skal kunne vifte til side uten at det på lang sikt kan få meget sterke følger for dem som setter aksjonen i gang — og som setter den i gang på denne sterkt panikkpregede måte som den har vært satt i gang på her. Det tror jeg man skal komme til å merke.

Men la meg samtidig tilføye at vi skal love våre etterfølgere én ting: Vi skal ikke være dårlige tapere. Vi skal ikke være noen bitterhet for det som hender — kanskje nærer vi til og med en viss lettelse. Og vi skal, når vi vender tilbake til opposisjonen, fortsatt gjøre hva vi evner for å bidra til at de store oppgaver som ligger foran vårt folk, skal kunne løses på best mulig måte, og for å bidra til best mulig å utnytte de rike muligheter som vårt land byr på.

Men vi er jo også klar over at etter det som er skjedd, vil ikke alt noen gang bli helt som det var før. Jeg skal være meget forsiktig med å uttrykke meg slik at noen fra de to sosialistiske partier her må be om ordet for å «oppklare åpenbare misforståelser». Men det er vel åpenbart for enhver at Det norske Arbeiderparti nå slår inn på en mer radikal linje. Hva det innebærer partimessig, interesserer ikke meg. Men det vil i hvert fall gjøre det ytterst naturlig at Det norske Arbeiderparti mer og mer søker sin støtte til venstre, og det vil fjerne Arbeiderpartiet mer og mer fra oss. Vi tror ikke at en slik tilstrammet sosialistisk politikk er i pakt med den utviklingsrytme som skaper fremtidens samfunn. Men det er kanskje ikke så farlig med denne tilstramming likevel. Vi tror den gir de fire frie, samarbeidende partier muligheter til å vinne et bredere grunnlag, til å vinne økt tilslutning. Vi tror at utviklingen vil føre til at vi i fritt samarbeid vil kunne nå fram til et tilstrekkelig grunnlag for selvstendig å kunne føre fram den politikk som har vært skissert i vår erklæring, en politikk som vi mener er fullt i pakt med fremtidens utviklingsrytme.

Presidenten: Stortinget er nå kommet fram til 2-minuttersdebatten. Det har tegnet seg 46 representanter til den. Hvis den skal gjennomføres, må man regne med at det vil tegne seg ytterligere 20—25 talere, og man vil da få en 2-minuttersdebatt på mellom to og tre timer.